

BIOLOGINIAI AUDINIAI – VERTINGAS ŠALTINIS APIE LIGAS

Pastaraisiais dešimtmečiais vykstanti revoliucija molekulinės biologijos ir bioinformatikos srityje teikia vis daugiau galimybių tirti bei modeliuoti biologinius išteklius siekiant pagrįstos naudos visai žmonijai. Anot VU prof. L. Griškevičiaus, reikšmingiausias pokytis turėtų būti biobankai – vietos, kur kaupiama įvairiausia medicininė medžiaga. Pvz., kraujo mėginiai, biopsijos pavyzdžiai. Biobankai prisidėtų prie mokslinės informacijos duomenų bazių plėtojimo. Seimo Sveikatos reikalų komiteto posėdyje buvo išklaudyta informacija apie biobankų veiklos teisinį reglamentavimą Lietuvoje. Pasak komiteto pirmininko A. Matulo, biobankai, kuriuose mokslo tyrimų tikslais būtų kaupiami žmogaus biologinės medžiagos pavyzdžiai, įteisinti daugelyje valstybių. Valstybinio patologijos centro vadovas prof. dr. A. Laurinavičius parlamentarams teigė, jog biobankas – žmogaus biomedžiagos mėginių saugojimo ir naudojimo infrastruktūra, skirta išimtinai mokslo reikmėms. Sukaupta biomedžiaga negali būti naudojama gydymo, transplantacijos ar kitoms tiesioginėms sveikatos priežiūros reikmėms. Tokia infrastruktūra įgalintų vystyti kokybiškai naujus vėžio, genetinių ir kitų ligų tyrimus, diagnostikos ir gydymo metodus. „Šiuolaikiniai genetiniai, epigenetiniai ir kiti tyrimo metodai leidžia atskleisti naujus ligos procesų dėsningumus žmogaus biologinėje sistemoje, tačiau jie neišnaudojami, nes nėra sukaupta pakankamos biologinių

mėginių imties. Dabar Lietuvoje nuo diagnostinių tyrimų atlikusi pacientų biomedžiaga yra utilizuojama. Kol kas neturime infrastruktūros, leidžiančios sistemškai rinkti, šaldyti, saugoti ir moksliniams tikslams naudoti biologinės medžiagos mėginius“, – parlamentarams teigė prof. A. Laurinavičius. Pasak jo, sistema leidžia rinkti ir saugoti biologines medžiagas, likusias nuo terapinių ar diagnostinių procedūrų be atskiro asmens sutikimo ir vėliau šias rinkmenas naudoti tyrimų tikslais. Pacientams suteikiama galimybė bet kada atsisakyti tokio jų medžiagos naudojimo. „Tai remiasi prielaida, kad mokslinių tyrimų ir sveikatos apsaugos plėtra yra viešas, visuomeninis interesas, o visuomenė suvokia, kad po operacijų ar diagnostikos likusi biologinė medžiaga yra vertingas mokslinės informacijos šaltinis, tačiau turi teisę individualiai su tuo nesutikti,“ – patikslino prof. A. Laurinavičius. Jis priminė, kad bendras sutikimas (t. y. plačiai apibrėžtas) – tai leisti po diagnostinės, chirurginės procedūros likusius audinius saugoti ir naudoti mokslinių tyrimų tikslais, kai tyrimų tikslai ir metodai dar nėra žinomi, todėl dažniausiai apibrėžiami bendrai. „Problema, su kuria susiduriama taikant šio tipo sutikimą, yra ta, kad tokiu atveju gali būti pateikta tik bendro pobūdžio informacija apie medžiagos saugojimo ir galimo panaudojimo būdus. Kokio reguliavimo reikėtų? „Biomedžiaga yra asmens duomenys, o jos naudojimas yra biomedicininiai tyrimai. Įteisinus biobankus reikėtų pakeitimų: Asmens duomenų teisinės apsaugos, Biomedicininii tyrimų etikos įstatymuose. Detalios taisyklės turi būti nustatomos SAM, Bioetikos komiteto poįstatyminiuose aktuose. Pati priežiūra ir kontrolė turėtų būti pavesta Bioetikos komitetui“, – parlamentarams konstatavo prof. A. Laurinavičius. Komiteto nariai aptarė, kokios tokio biobanko steigimo pagrindinės problemos, kaip būtina tobulinti teisės aktus. Seimo Sveikatos reikalų komitetas nusprendė sudaryti darbo grupę, kuri parengs biobankų veiklą reglamentuojančius teisės aktus. Darbo grupėje dalyvaus Seimo, įvairių ministerijų, valstybinių institucijų atstovai, mokslininkai ir teisės specialistai.

Kazimieras Valius

